

LA FUNCIÓN DE «EN FUNCIÓN DE»

per Francesc VILARÓ i CASALINAS

Membre del Servei de Formació i Suport Idiomàtic
del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

Si parem una mica d'atenció en la producció lingüística catalana, tant oral com escrita, amb pretensions d'assolir un nivell més o menys culte, hi trobarem una locució preposicional que ha anat guanyant terreny fins al punt que apareix constantment en els mitjans de comunicació, en les elucucions de molts conferenciants i, cada vegada més, en els escrits tècnics, jurídics i administratius. Es tracta de la locució *en funció de*.

Però, d'on ve?, com ha sorgit aquesta locució que encara no forma part del llenguatge familiar i quotidià dels catalanoparlants? Sembla clar, com diu Josep Torras,¹ que ens trobem davant un gallicisme, davant una locució establerta i amb un significat clar i precís dins la llengua francesa. Això ho demostra el fet que la trobem definida amb un sentit unívoc («*en suivant les variations de*»)² a la major part dels diccionaris francesos.

Aquesta locució sembla que fou acceptada i introduïda a començament de segle per alguns intel·lectuals castellans, bons coneixedors del francès, que la fan servir esporàdicament en alguns dels seus escrits amb un to més aviat ampullós.

«El quehacer del bibliotecario ha variado siempre *en rigurosa función de* lo que el libro significa como necesidad social.»³

(Ortega y Gasset)

1. Josep TORRAS I RODER GAS, *Diccionari Castellà-Català*, Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1985.
2. *Dictionnaire Petit Larousse*, Librairie Larousse, París, 1960.
3. Dins l'article *función* de la *Gran Enciclopedia Larousse*, Ed. Planeta, Barcelona, 1973.

El fet que l'autor hi intercali tranquil·lament l'adjectiu «rigurosa» demostra que la locució no estava prou fixada en castellà, ja que és poc usual en les llengües romàniques que conec, per tal com les locucions preposicionals són fórmules fossilitzades que actuen com un tot, com una unitat lèxica única i independent dels significats individuals dels mots que la formen.

Actualment, aquesta locució ha guanyat molt terreny en castellà, sobretot en els mitjans de comunicació i en alguns argots professionals com és el jurídic. Malgrat això, ni les gramàtiques⁴ ni els diccionaris⁵ castellans més prestigiosos o amb més autoritat la recullen, tret de la *Gran Enciclopedia Larousse*,⁶ de declarada orientació francesa.

Es a partir del castellà que aquesta locució arriba a la nostra llengua. Això ho demostra el fet que sigui precisament en aquells camps que havien estat vedats al català fins no fa gaires anys i que s'han fornit de professionals que havien exercit exclusivament en castellà, on aparegui amb més força aquesta locució.

El fet de rebre préstecs d'una llengua a través d'una altra és un esdeveniment perfectament normal en la dinàmica de les llengües. No és un fet negatiu en si mateix, ans al contrari, pot significar un enriquiment lèxic de la llengua i, fins i tot, semàntic o sintàctic. Però el cas d'aquesta locució preposicional és diferent. Ens ha arribat de tercera mà, a través de traduccions literals o textos pensats primerament en castellà i escrits després amb molts catalans, sense que ocupi un lloc clar dins l'inventari lèxic català, amb un significat ambigu i una funció poc definida. Però té un avantatge sobre les formes genuïnes que ha substituït: aporta als discursos on apareix un fals to de llenguatge culte i de nivell elevat, cosa que ha fet que tingui una especial incidència en els argots professionals i que, pel fet de no tenir un significat clar ni establert, serveixi com a tapaforats que amaga llacunes lingüístiques.

Cal deixar ara la teoria i endinsar-nos una mica en l'ús que fa d'aquesta locució al català actual.

Potser la funció més freqüent en què trobem aquesta locució és introduint *complements circumstancials de manera*, on actua com a locució preposicional substituïnt la preposició simple *segons*.

4. José Manuel BLECUA i Juan ALCINA FRANCH, *Gramática Española*, Ed. Ariel, Barcelona, 1983; Real Academia de la Lengua Española, *Esbozo de una Nueva Gramática de la Lengua Española*, Ed. Espasa-Calpe, Madrid, 1981.

5. Real Academia de la Lengua Española, *Diccionario de la Lengua Española*, Ed. Espasa-Calpe, Madrid, 1984; María MOLINER, *Diccionario del Uso del Español*, Ed. Gredos, Madrid, 1986; Julio CASARES, *Diccionario Ideológico de la Lengua Española*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1959.

6. *Op. cit.* nota 3.

«L'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques és un impost progressiu perquè grava la renda *en funció de* la seva quantia personal (...)»⁷

«Sempre que hi hagi disponibilitat pressupostària i que la Comissió d'Avaluació ho consideri pertinent, podrà ser prorrogat *en funció de la importància del projecte.*»⁸

Però no sols substitueix aquesta preposició simple sinó que ens està amagant tot un seguit de locucions preposicionals amb molta més tradició i amb un significat molt més clar dins la llengua catalana i, especialment, dins el llenguatge jurídic català, com ara: *conformement a, de conformitat amb, d'acord amb*, etc., i així ho demostren aquests tres articles que fan referència al mateix tema en tres textos legals diferents.

«La llei regularà l'estatut dels funcionaris i l'accés a la funció pública *d'acord amb* els principis de mèrit i de capacitat (...)»⁹

(Constitució)

«Las Administraciones Públicas seleccionan su personal (...) a través del sistema de concurso (...) *en los que se garantizan* en todo caso los principios constitucionales de igualdad, mérito y capacidad (...)»¹⁰

(Llei de bases 30/84)

«(...) la Generalitat selecciona el seu personal amb criteris d'objectivitat, *en funció dels* principis d'igualtat i capacitat dels aspirants (...)»¹¹

(Llei 17/85)

De vegades, com demostra el segon exemple, en comptes de substituir la locució *en funció de* per una altra locució preposicional, resultaria més clar construir una nova frase amb una oració subordinada. Aquesta oració subordinada serà, normalment, una adverbial que seria introduïda per fórmules com ara: *tenint en compte, considerant* o *tenint present*, que ajudarien a matisar i precisar més el significat de les oracions, com és el cas d'aquest exemple.

7. Ministeri d'Economia i Hisenda, *Quadern d'instruccions per a la declaració de l'impost sobre la renda de les persones físiques*, pàg. 31, any 1986.

8. CIRIT i Direcció General de Política Lingüística, «Ajuts a la recerca terminològica, convocatòria 1987».

9. Constitució Espanyola de 1978, art. 103.3.

10. Llei 30/84, de mesures per a la reforma de la Funció Pública, art. 19.1.

11. Llei 17/85, de la Funció Pública de l'Administració de la Generalitat, art. 34.

«Cal recompondre un esquema viari clar i jerarquitzat, *en funció de* la importància i el paper propi de cada carrer.»¹²

També és freqüent de trobar la locució introduint *complements circumstancials de causa*, substituint un seguit de preposicions i locucions preposicionals de significat molt més clar i especialitzades en aquesta mena de complements circumstancials com ara: *per, per raó de, per causa de, a causa de*.

«L'altura de la plaça varia *en funció de* diversos factors.»¹³

De vegades ens introdueix *complements circumstancials de lloc* amb un matís semàntic que indica el lloc que es pren com a punt de partida o de base per fer alguna cosa i que tradicionalment eren introduïts per locucions com ara: *a partir de, partint de*, etc.

«El pintor, l'arquitecte, el paleta treballen *en funció d'un* espai.»¹⁴

«Quan en l'espai exterior plou, l'espai del cafè on sóc —miro la pluja des del finestral— té un batec especial per a mi, és un espai que es crea *en funció d'un altre*.»¹⁵

Però també la trobem introduint *complements circumstancials de lloc* que tenen un matís de direcció i que normalment funcionaven amb locucions i preposicions com ara: *cap a, en direcció a o*, simplement, *vers, devers o a*.

«En el cas de la Vall d'Aran, podem enumerar diversos fenòmens que es deixen analitzar en aquesta perspectiva: emigració tradicional —sovint temporera o temporal— a l'Occitània francesa, consciència de comunitat lingüística amb els gascons de l'altre costat de la frontera (...); però, també, adscripció administrativa a Espanya i a Catalunya, que ha pesat decisivament en l'organització de la *vida aranesa, orientada* cada cop més *en funció dels* àmbits de referència espanyol i català i *girada* d'esquena al nivell de

12. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Esborrany de la publicació *Pla d'Urbanisme de Manresa i Rodalía*, pàg. 103.

13. Institut Català per al Desenvolupament del Transport. Galerades de la *Normativa de Plaques Complementàries de Senyalització*.

14. Josep Maria ESPINÀS, «L'espai i l'esplai», dins la revista «*Espais*», núm. 7, Barcelona, 1978 (en premsa).

15. *Op. cit.* nota 14.

les representacions, a una Gascunya i a una Occitània que han patit una profunda aculturació francesa.»¹⁶

Cal remarcar d'aquest exemple com l'autor fa servir dues formes diferents (*en funció de* primer i *a* després) per introduir dos sintagmes paral·lels i amb un valor semàntic molt similar.

Davant un infinitiu la trobem introduint *oracions subordinades adverbials finals*, substituint les fórmules més normals i usuals en català com són: *per, per tal de, amb la intenció de*.

«El fet d'assegurar una informació detallada dels darrers anys era *en funció de* poder fer les previsions de població per al futur.»¹⁷

Apareix molt sovint com a locució preposicional que introdueix els anomenats *atributs oracionals adverbials* que tradicionalment eren introduïts per locucions qualificades d'adverbials o de preposicionals, depenent dels diccionaris consultats. Les més freqüents són: *respecte de, quant a, pel que fa a*.

«*En funció de* la llista de participants, cal remarcar el notable esforç desplegat per xxx, el holding català que comanden els germans AAA.»¹⁸

Un altre cas que cal destacar molt especialment és la incidència que la locució ha tingut quan ha entrat en contacte amb alguns verbs. En francès trobem el verb *être fonction de* significant *dependre de*. Aquesta locució verbal ha tingut transcendència en el català actual i principalment en l'argot matemàtic i ha donat la forma *ser funció de*. El llenguatge més comú, però, ha recollit aquest sentit i ha format un verb nou amb règim preposicional.

«L'import de l'ajut, d'acord amb les disponibilitats pressupostàries, *està en funció del* projecte que es presenti (...)»¹⁹

«La quantitat d'aquests residus *està en funció del* nivell de vida de la població i augmenta amb el grau de desenvolupament aconseguit.»²⁰

16. Xavier LAMUELA, «Política lingüística a la Vall d'Aran: les regles del joc», dins «Revista de Llengua i Dret», núm. 3, Barcelona, 1984.

17. *Op. cit.* nota 12, pàg. 103.

18. Jaume REIXAC, «La rifeta de la Generalitat», dins la revista «*El Món*», núm. 251, pàg. 15. La locució hi apareix unes quantes vegades més amb diferents significats.

19. *Op. cit.* nota 8.

20. *La neteja de la via pública*. Estudi per a la revista «*Espais*» que encara no ha estat publicat.

«No trobem a cap gramàtica normativa la construcció *passa per* en el sentit que té en aquest exemple de "*estar en funció de*".»²¹

Sobta el fet que per condemnar i definir una forma lingüística qualificada de «barbaritat infiltrada a la llengua moderna»²² se'n faci servir una altra que tampoc, trobem a cap gramàtica normativa ni a cap diccionari i que, a més a més, és fàcilment substituïble per un altre verb amb règim preposicional que forma part del vocabulari bàsic del català i que té un significat precís i perfectament escaient en aquest context, com és «dependre de».

Però el que encara sobta més és el fet que aquesta locució actui també com a règim preposicional d'algun altre verb arrossegant-lo cap al significat d'«*estar en funció de*», cosa que fa pensar que té més càrrega semàntica la locució preposicional que actua com a règim que no pas el lexema verbal, la qual cosa esdevé un fet totalment anormal en la llengua.

«La superació d'aquests dèficits *anirà en funció de* l'augment dels ingressos municipals.»²³

Que la locució *en funció de* faci totes aquestes funcions tan diverses i tingui tots aquests matisos semàntics tan diferents, sobretot si tenim en compte que el que hem vist fins ara són exemples trobats a l'atzar, és un fet preocupant, ja que podria significar un empobriment important quant a la varietat de formes i, el que és més greu, una pèrdua de matisació i d'exactitud de la nostra llengua carregant-la d'oracions amfibològiques o, de vegades, totalment inintelligibles, com és el cas d'aquest article de la Constitució:

«En els Pressupostos Generals de l'Estat es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes *en funció del* volum dels serveis i *de* les activitats estatals que hagin assumit i *de* la garantia d'un nivell mínim en la prestació dels serveis públics fonamentals en el territori espanyol.»²⁴

Aquest article es pot desglossar en dues idees principals:

- a) Es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes *en funció del* volum de serveis i activitats assumits.

En aquesta primera oració es podria substituir fàcilment *en funció de*

21. Xavier PERICAY i Ferran TOUTAIN, *Verinosa Llengua*, pàg. 82, Ed. Empúries, Barcelona, 1986.

22. *Op. cit.* nota 18, pàg. 83.

23. *Op. cit.* nota 12, pàg. 85.

24. Constitució Espanyola 1978, art. 158.1.

per una altra locució introductora d'un complement circumstancial de manera com ara *d'acord amb, proporcionalment a*, etc.

- b) Es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes *en funció de* la garantia d'un nivell mínim en la prestació dels serveis públics fonamentals en el territori espanyol.

Aquesta segona part és molt més difícil d'interpretar. Sembla clar que *en funció de* faci de conjunció amb un verb elidit i no pas de preposició. Aquesta conjunció estaria introduint una *oració subordinada adverbial*. El que no queda gens clar és el matís semàntic que aquesta oració subordinada podria tenir. Les interpretacions podrien ser diverses:

1. Si considerem que té un matís *modal* podem interpretar que «es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes, tot garantint, amb aquesta assignació, la prestació d'uns serveis mínims».
2. Si considerem que té un matís *final* podem interpretar que «es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes per garantir, o amb la finalitat que quedi garantida, la prestació d'uns serveis mínims».
3. Si considerem que té un matís *condicional* i restrictiu podem interpretar que «es podrà establir una assignació a les Comunitats Autònomes només en el cas que quedi garantida la prestació d'uns serveis mínims».
4. La interpretació que en fan els tractadistes més autoritzats²⁵ surt una mica de les fetes fins ara i és, al meu entendre, difícil de captar per un profà que es limiti a interpretar literalment la lletra de la Constitució. Diuen el següent: «que l'Estat establirà una assignació per al finançament de les Comunitats Autònomes que serà proporcional a les activitats i als serveis assumits (fins aquí la primera part) i que si amb aquesta assignació bàsica no quedés garantida la prestació d'uns serveis mínims i fonamentals, l'Estat podria assignar una quantitat complementària (segona part)».

Sembla clar que aquesta locució no acaba de trobar el seu lloc dins la llengua catalana. Aquesta indefinició és agreujada pel fet que no hi ha cap inventari de locucions catalanes²⁶ que la reculli ni cap diccionari que la defi-

25. Juan Manuel PERULLES i més autors, *El Sistema Jurídico de las Comunidades Autónomas*, pàg. 382, Ed. Tecnos, Madrid, 1985.

26. Joana RASPALL i Joan MARTÍ, *Diccionari de Locucions i Frases Fetes*, Edicions 62, Barcelona, 1984; Josep BALBASTRE i FERRER, *Nou recull de modismes i frases fetes*, Ed. Pòrtic, Barcelona, 1977.

neixi, tot i que apareix en alguna definició d'un altre mot, cosa que fa pensar en una badada dels redactors.

«localització (...) 2 geog/econ Factor que expressa la relació de qualsevol fet geogràfic amb els altres, *en funció de* la seva situació dins l'espai.»²⁷

Cal tenir present, però, que no sempre que trobem *en funció de* en un text estem davant d'una locució. Cal tenir en compte que de vegades es tracta simplement d'una formació casual de PREP SUBS PREP que normalment pot ser substituïda per *fent funció de* o simplement *fent de*.

«Vegeu, pel que fa a les subordinades *en funció de* complement circumstancial, la fitxa 3.»²⁸

En aquests casos els mots actuen de manera independent i no formen un tot invariable com era el cas de les locucions. Això ho demostra el fet que podem trobar canvis morfològics dins el conjunt com ara que el substantiu estigui en plural.

«Un morenet d'aspecte pollós *en funcions de* defensa lliure tragué un braç per damunt la tanca i l'agità, un punt excitat.»²⁹

27. *Diccionari de la Llengua Catalana*, Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1982. Dins l'article «localització».

28. Josep RUAIX, *El Català en Fitxes 2*, pàg. 17, Barcelona, 1981.

29. Ferran TORRENT, *Un negre amb un saxo*, Ed. Quaderns Crema, Barcelona, 1987.